

УДК 338.23

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Кириченко О.А., д.е.н., професор (Інститут законодавства ВР України)

Белоусова І.А., к.е.н., доцент (народний депутат України)

В статті розкрита сутність економічної безпеки держави України рівень якої особливо загострюється в умовах світової фінансової кризи і зумовлений, у першу чергу, такими аспектами, як високий рівень зовнішнього боргу, загострення фінансової та іпотечної криз, відтік капіталу, неефективна структура економіки, недостатня ефективність змін на ринку фінансових послуг у контексті вступу до СОТ. Запропоновані заходи по модернізації банківської та бюджетної безпеки, як важливих складових економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека держави, фінансова криза, банківська безпека, бюджетна безпека, фінансові послуги.

Постановка проблеми. В умовах прискореної глобалізації світового господарства однією з найважливіших економічних проблем в Україні, починаючи з 90-х років 20 ст., є зростання загроз, зокрема, економічній безпеці (ЕБ) держави (ЕБД). Невирішеність проблем у цій сфері не дозволяє забезпечити відповідний рівень економічного зростання, ускладнює здійснення ефективної реструктуризації економіки, здійснює негативний вплив на фінансову, податкову, страхову сфери та бюджетний процес нашої країни. Загалом низький рівень ЕБД України особливо загострюється в умовах світової фінансової кризи і зумовлений, у першу чергу, такими аспектами, як високий рівень зовнішнього боргу, загострення фінансової та іпотечної криз, дисбаланс і нестабільність інвестиційної активності та економічної свободи, відтік капіталу, високий рівень доларизації економіки (близько 30%), неефективна структура золотовалютних резервів країни, спекуляція на фінансовому ринку України зі сторони іноземних банків та інших фінансово-кредитних установ, недостатня ефективність змін на ринку фінансових послуг України у контексті вступу до Світової організації торгівлі, невиконання Україною зобов'язань перед міжнародними організаціями у сфері легалізації тінювих капіталів.

Аналіз досліджень та публікацій. Більшість науковців визначають сьогодні ЕБ України – як такий стан національної економіки, який забезпечує стабільне функціонування виробництва, кредитно-фінансової і банківської системи, задовольняє матеріальні потреби держави, суспільства й особи, здійснює їх захист від зовнішніх та внутрішніх фінансових загроз [1]. Сьогодні існує багато досліджень щодо ЕБ підприємства, держави та її складових. Вагомий внесок у теорію та практику економічної безпеки зробили провідні західні вчені: Дж. К. Ван Хорн, Т. Аллісон, К. Жюгляр, Дж. Найт, Г. Фостер, Й. Шумпетер. Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні цієї

проблематики відіграють праці сучасних вітчизняних та російських вчених та практиків, а саме: Л.І. Абалкіна, О.І. Баранівського, І.Ф. Бінько, І.О. Бланка, О.Г., Власюка, З.С. Варналія, В.І. Грушко, М.П. Денисенко, М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохіна, Я.А. Жаліло, О.І. Захарова, Т.Т. Ковальчука, А.Т.Ковальчука, С.М. Лаптев, В.І. Мунтіяна, П.Я. Пригунова, А.І. Сухорукова, В.С. Сідака, В.А. Тимошенко, В.І. Терехов, В.М. Федосова, В.І. Франчука, М.Г. Чумаченко, Л.Г. Шамаєвої, В. Я. Шевчука та ін.[1-9].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління ЕБ, яка є основною складовою захисту від загроз, як на рівні держави, так і на рівні суб'єктів господарювання – підприємств і організацій. Окрім того, ситуацію ускладнює відсутність системності, з координаності та єдиних поглядів стосовно категорійно-понятійного апарату у цій сфері, а також обґрунтованих пропозицій щодо впровадження сучасних методів та моделей управління ЕБ на всіх рівнях управління економікою.

Цілі статті. Все це і зумовило актуальність вибраної нами теми статті її дослідження мету, яка полягає в аналізі існуючих теоретичних підходів до формування ЕБД та напрацювання відповідних рекомендацій по вдосконаленню механізмів забезпечення безпеки економіки.

Виклад основного матеріалу. Завдання ЕБ є складними, часто вони набувають статусу національної проблеми – збереження економічного суверенітету держави (СД), тобто її повної незалежності від інших держав у внутрішніх справах і зовнішніх відносинах. Справжній СД можливий тільки на засадах ефективної та конкурентоспроможної соціально орієнтованої економіки. В кінцевому підсумку саме рівнем ефективності національної економіки визначається місце країни в світовому «табелі про ранги».

У січні 1997 р. Верховна Рада України

прийняла Концепцію (Основи державної політики) національної безпеки України. У цьому документі ЕБ (безпека в економічній сфері) трактована як складова національної безпеки (НБ). До неї віднесені такі напрями державної політики НБ: недопущення незаконного використання бюджетних коштів і державних ресурсів, перетікання їх у тіньову економіку; контроль за експортно-імпортною діяльністю, спрямованою на підтримку важливих для України пріоритетів та захист вітчизняного виробника; боротьба з протиправною економічною діяльністю, протидія неконтрольованому впливу національних матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших ресурсів [2].

Відповідно до структури економічної системи основними напрямками досягнення ЕБ є незалежність у формуванні й розвитку:

- 1) продуктивних сил;
- 2) техніко-економічних відносин (відносин спеціалізації, кооперування, комбінування тощо);
- 3) власності та управління нею (в єдності їх економічного та юридичного аспектів);
- 4) господарського механізму.

Незалежність у формуванні та розвитку продуктивних сил і техніко-економічних відносин у їхній єдності означає незалежність держави в розвитку власного технологічного способу виробництва [3,4].

Кожний з основних напрямів економічної незалежності має декілька конкретніших форм, напрямів розвитку. Оскільки сучасна система продуктивних сил складається із засобів праці, предметів праці, людини, науки, використовуваних людьми сил природи, інформації, форм і методів організації виробництва, то в її межах конкретними формами ЕБ є:

- 1) технічна й технологічна незалежність (техніка розглядається як синонім засобів праці);
- 2) сировинна незалежність;
- 3) кадрова незалежність;
- 4) наукова незалежність;
- 5) незалежність в освоєнні й використанні ядерної, сонячної та інших видів енергії (які є силами природи), або енергетична незалежність;
- 6) інформаційна незалежність;
- 7) незалежність у впровадженні власних форм і методів організації виробництва (організаційно-виробнича незалежність).

Кожна з цих форм має низку практичних параметрів та вимірів. Найпростішим для розв'язання названих проблем є досягнення організаційно-виробничої незалежності, найскладнішим – кадрової [4]. На основі цих форм незалежності формується ЕБ країни в інших елементах економічної системи – відносинах власності та в господарському механізмі. Зворотним боком цих процесів є відповідні форми економічної небезпеки.

Економічна небезпека – поступова втрата

власності народу на своє національне багатство і здатності держави проводити незалежну політику в інтересах народу, а також поступове перетворення країни на сировинний придаток, джерело дешевих ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових, інформаційних тощо).

Щоб стати рівноправним учасником загальноєвропейського процесу інтеграції, Україні необхідно докласти немало зусиль для створення нової економічної системи; проходження стабілізаційного періоду, подолання кризи економіки; усунення бар'єрів у спілкуванні із зовнішнім світом; налагодження активних і взаємовигідних зв'язків з країнами-партнерами. Для цього має бути створена інфраструктура, сумісна із західноєвропейською та здатна функціонувати з нею в одній системі координат. Головні її елементи – це самостійні суб'єкти господарської діяльності; економічний раціоналізм у відносинах з країнами-учасницями; створення режиму вільного руху товарів, послуг, капіталів; формування мережі банків і ділових центрів для фінансування та інформаційної підтримки державних та приватних інвестиційних проектів; комплексне використання й охорона природних ресурсів; співробітництво в розвитку паливно-сировинної бази; раціональне використання енергетичних ресурсів; співробітництво в технологічному оновленні металургійних підприємств, розвитку АПК, харчової та переробної промисловості; створення сучасних телекомунікацій; розвиток уніфікованої митної системи.

Значний вплив на функціонування ЕБД мають такі її складові як бюджетна і банківська безпека.

Бюджетна безпека (ББ) держави – процес розробки, прийняття і контролю (моніторингу) виконання бюджету з урахуванням реального стану економіки держави, наявності реальних і потенційних небезпек, загроз та ризиків в сфері економіки, а також стану і тенденцій у розвитку світової економіки та її впливу на економіку України в наступний час та протягом бюджетного року [1].

Забезпечення достатнього рівня бюджетної безпеки дозволяє, відповідно ключовими національними інтересами у бюджетній сфері, ефективно використовувати державні кошти, забезпечувати платоспроможність держави, підвищувати ефективність бюджетної системи як механізму забезпечення життєдіяльності країни загалом та її адміністративно – територіальних одиниць, збалансування потреб і можливостей держави за дотримання пріоритетності інвестування наукоємного та високотехнологічного виробництва, стримування інфляційних процесів, створення умов для гармонійного соціально-економічного розвитку територій, тощо.

У свою чергу, пріоритетами бюджетної

безпеки є створення умов для динамічного розвитку національної економіки, соціально-економічного розвитку регіонів, суб'єктів господарювання та нарощування їх економічного потенціалу, зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів, підвищення якості державних послуг, забезпечення фінансової стабільності.

Саме на посилення бюджетної безпеки спрямований проект Закону України №2329 від 04.04.2008 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни». Мета законопроекту – подальше удосконалення державного регулювання в сфері притягнення до адміністративної відповідальності порушників фінансової дисципліни, удосконалення законодавства в сфері банківської діяльності, використання державного та комунального майна, а також управління об'єктами державної власності [1].

Перелік загроз ББ визначається сукупністю чинників, що впливають на стан бюджетної системи. Найважливіші чинники ББ – це ефективне управління державним сектором економіки; обсяг надходжень до бюджету; дефіцит бюджету; темпи зростання обсягів виробництва; ефективність використання бюджетних коштів; наявність бюджетних резервів; система бюджетного обліку; стан бюджетних розрахунків; податкові пільги; наявність жорсткості бюджетних обмежень; бюджетна дисципліна; узгодженість фінансово-економічних інтересів держави та регіонів тощо.

Для встановлення рівня ББ необхідно визначити індикатори ББ та їхні порогові значення, за допомогою яких можна отримувати кількісну оцінку безпеки. З огляду на світовий досвід, порогові значення складових державного боргу – внутрішнього та зовнішнього боргів – становлять, відповідно, 30 та 25% до ВВП. Рівень перерозподілу ВВП через консолідований бюджет відображає рівень фіскального тиску на економіку. За досвідом розвинутих країн світу, цей показник не має перевищувати 40% [1].

Видатки державного бюджету також є індикатором ББ держави, оскільки за своєю економічною сутністю виступають інструментом досягнення критерію справедливості й корисності для кожного члена суспільства. Питання оптимального рівня державних витрат і, відповідно, податкового навантаження є одним із ключових у практиці державних фінансів. З огляду на світовий досвід, безпечне значення цього індикатора визначено в обсязі 20%. Частка місцевих бюджетів у ВВП має важливе значення, цей індикатор відображає рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, дає можливість оцінити рівень розвитку місцевих бюджетів. Його порогове значення доцільно взяти на рівні середнього значення у країнах з

розвинутою економікою. Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів є однією з основних характеристик децентралізації бюджетних коштів. У багатьох європейських країнах трансферти від центрального уряду – вагомe джерело доходів місцевих бюджетів. Середній показник частки трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів у країнах з перехідною економікою і становить близько 36%. Саме такий рівень доцільно взяти як пирогове значення.

Оптимальний стан ББ досягається за умови, що весь комплекс показників знаходиться в межах допустимих значень. При цьому забезпечення допорогових значень одного показника має досягатися не за рахунок погіршення інших. Окрім того, у зв'язку з динамічністю економічних процесів порогові значення індикаторів ББ з часом можуть змінюватися. Вони дають можливість зрозуміти та проаналізувати причини кризових ситуацій у бюджетній сфері, оцінити ступінь небезпеки певних загроз для економіки країни; прогнозувати розвиток ситуації в бюджетній сфері із застосуванням методів економіко-математичного моделювання; за результатами аналізу та прогнозування, розробити комплекс заходів для виходу з кризових ситуацій та попередження нових загроз ББ, а також оцінити результати застосування.

Для забезпечення встановлення рівня ББ необхідно звернути увагу на рівень ЕБ суб'єктів господарювання в Україні від стабільності роботи та розвитку яких залежить наповнення державного бюджету.

Для отримання достовірної інформації про стан економіки всіх суб'єктів господарювання які в сукупності утворюють економіку України та проведення ефективної роботи щодо забезпечення їх ЕБ необхідно на всіх рівнях державної влади та управління створити відповідні структури (координаційні ради) на які покласти функції оперативного моніторингу і координації діяльності правоохоронних органів та суб'єктів недержавної системи безпеки (служб безпеки суб'єктів господарювання, охоронних та детективних підприємств, підприємств які надають інформаційно-аналітичні послуги та здійснюють захист інформації тощо) з забезпечення фінансово – економічної безпеки в ланцюгу «Суб'єкти господарювання – Регіони – Галузі економіки – Національна економіка». Це дозволить в умовах світової фінансово-економічної кризи, процесів глобалізації та їх впливу на вітчизняну економіку створити ефективні механізми захисту державою вітчизняних товаровиробників як основних наповнювачів державного бюджету та систему оперативного моніторингу за реальним станом економіки та виконанням бюджету у реальному часі.

Запропонований підхід щодо забезпечення ЕБ суб'єктів господарювання, як основних наповнювачів державного бюджету, при активній

участі органів державної влади дозволить суттєво знизити рівень загроз, ризиків та небезпек при формуванні та виконанні державного бюджету.

Слід зауважити, що експерти МВФ та Європейського центрального банку (ЄЦБ) особливу увагу в системі заходів із подолання наслідків впливу фінансової кризи приділяють стабілізації ситуації у банківському секторі. Це пояснюється тим, що кризові явища в ньому мають для економіки руйнівні наслідки порівняно з кризами на фондовому чи фінансовому ринках. Експерти МВФ виокремлюють три фази системної банківської кризи (загострення, стабілізації, оновлення), кожна з яких має свої ознаки та механізми управління.

Попередження кризових явищ в економіці є одним із пріоритетних завдань влади щодо гарантування ЕБ. Тоді як прогнозування кризових явищ у фінансово-кредитній сфері, зокрема банківській, є гарантом фінансової стійкості системи, а отже, і фінансової безпеки країни в цілому. Діагностика банківських криз, котрі мали місце в останні чотири десятиліття, показує основні причини погіршення фінансових параметрів та результатів соціально-економічної діяльності, їх переходу в недопустимий стан, тобто визначає основні загальні фактори таких криз. Серед них в першу чергу варто визначити такі: знецінення національної валюти, значна доларизація зобов'язань банківської системи, збільшення рівня інфляції, істотне зниження

ліквідності банківської системи, розширене кредитування, наростання недовіри до банківської системи, погіршення умов торговельного балансу. Систематизація результатів наукових досліджень у сфері економічної безпеки банків [6] дозволила сформулювати параметри фінансової безпеки банківської системи, які складаються з граничних значень показників інфляції, банківської маржі, сальдо торговельного балансу, доларизованої заборгованості, рівня ліквідності банківської системи (табл. 1).

Деструктивний вплив банківської кризи на загальноекономічну активність, фінансову стійкість і безпеку банківської системи (ББС) і країни в цілому визначає необхідність розробки алгоритму аналізу банківських криз як основи для моніторингу банківської системи на чутливість до зовнішніх шоків та розробки системних заходів з їх подолання.

Науковці навчально-наукового Інституту менеджменту безпеки Університету економіки та права «Крок» пропонують інноваційний підхід до забезпечення ББС, яка враховує рівень негативного впливу на діяльність банків значної кількості зовнішніх та внутрішніх факторів передбачає трьох рівняву систему забезпечення безпеки банків (рис. 1).

В основі *першого рівня безпеки* банків лежать процеси формування та організації функціонування штатних служб безпеки банків.

Таблиця 1

*Параметри фінансової безпеки банківської системи**

Фактори	Показник	Граничні значення	Ймовірність кризи	Приклади банківських криз
Макро-економічна волатильність	Інфляція	> 19%	Зростає на 5.3-21.4%	Аргентина (1990), Бразилія (1990, 1994), Болгарія (1996), Колумбія (1999), Еквадор (1996), Кенія (1992), Ліван (1990), Польща (1991) тощо.
	Приріст ВВП	< 3.25%		
Дохідність банків	Банківська маржа (процентний дохід)	< 3%	Зростає на 20%	Аргентина (1994, 2001), Китай (1999), Індонезія (1992, 1997), Малайзія (1997) тощо.
	Сальдо торговельного балансу, індекс умов торгівлі	< 12%		
Валютні ризики	Доларизована заборгованість	> 140% > 9%	Зростає на 25%	Болівія (1994), Чехія (1991), Домініканська республіка (2003), Нікарагуа (2000), Філіппіни (1998), Уругвай (2002) тощо.
	Рівень знецінення національної валюти	< 150%		
	Ліквідність банківської системи (відношення приватних кредитів до депозитів)		Зростає на 100%	

*Джерело: розраховано автором на базі [6]

Другий рівень безпеки передбачає інноваційні підходи щодо його організації та

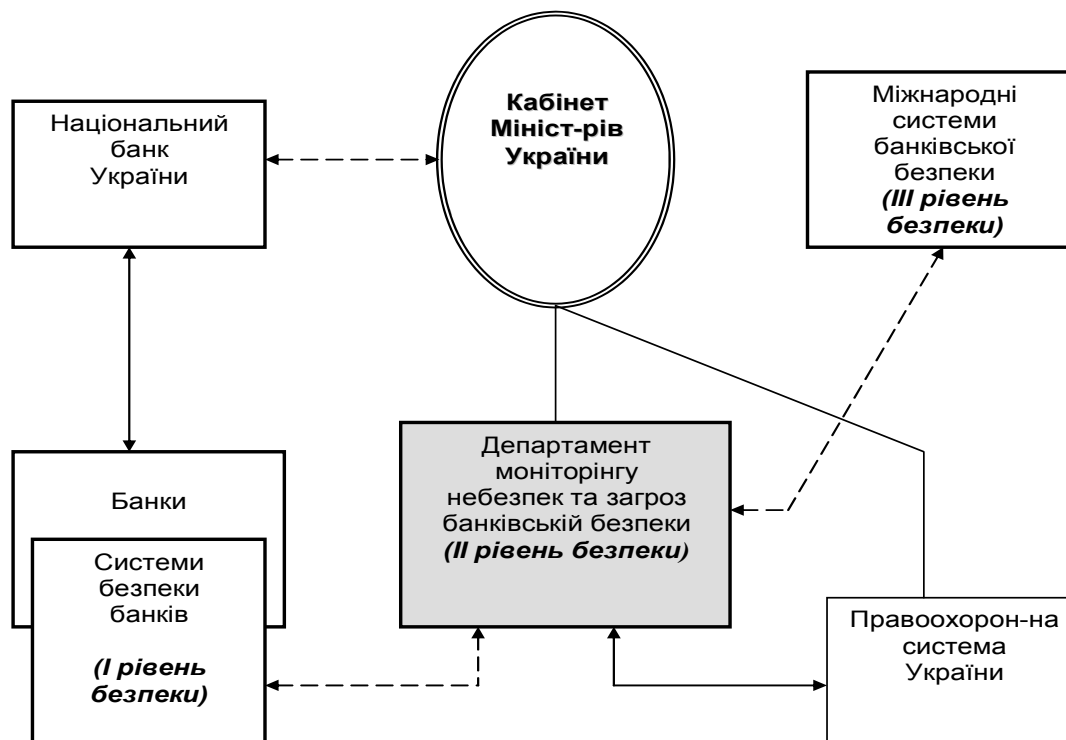
забезпечення функціонування. Пропонується при Кабінеті Міністрів України створити Департамент моніторингу небезпек та загроз банківської безпеки (БкБ). Цей Департамент є координуючим органом по забезпеченню безпеки між вітчизняними банками та правоохоронною системою України.

На Департамент покладені наступні завдання: організації взаємодії правоохоронних органів з суб'єктами першого рівня БкБ; підготовка рекомендацій щодо забезпеченню БкБ; здійснення моніторингу небезпек та загроз і своєчасне інформування банків про них; надання інформації керівникам держави про стан БС; розробка пропозицій для прийняття рішень щодо забезпечення БС; надання пропозицій банкам щодо мінімізації небезпек та загроз їх діяльності; розробка вимог щодо кваліфікації фахівців в галузі ББ; організація взаємодії між службами БкБ щодо протидії небезпекам та загрозам; організація взаємодії в галузі безпеки з міжнародними банківськими системами та організаціями; організація підготовки законодавчого забезпечення функціонування системи банківської безпеки (СББ) в Україні.

В основі *першого рівня безпеки* банків лежать процеси формування та організації

функціонування штатних служб безпеки банків.

Другий рівень безпеки передбачає інноваційні підходи щодо його організації та забезпечення функціонування. Пропонується при Кабінеті Міністрів України створити Департамент моніторингу небезпек та загроз БкБ. Цей Департамент є координуючим органом по забезпеченню безпеки між вітчизняними банками та правоохоронною системою України. На Департамент покладені наступні завдання: організації взаємодії правоохоронних органів з суб'єктами першого рівня БкБ; підготовка рекомендацій щодо забезпеченню БкБ; здійснення моніторингу небезпек та загроз і своєчасне інформування банків про них; надання інформації керівникам держави про стан БС; розробка пропозицій для прийняття рішень щодо забезпечення БС; надання пропозицій банкам щодо мінімізації небезпек та загроз їх діяльності; розробка вимог щодо кваліфікації фахівців в галузі БкБ; організація взаємодії між службами БкБ щодо протидії небезпекам та загрозам; організація взаємодії в галузі безпеки з міжнародними банківськими системами та організаціями; організація підготовки законодавчого забезпечення функціонування СББ в Україні.

Перший рівень безпеки – безпосередня система безпеки банків.

Другий рівень безпеки – державна система забезпечення безпеки (СЗБ) банків.

Третій рівень безпеки – міжнародна СЗБ банківської діяльності.

Рисунок 1 - Трьохрівнева система безпеки забезпечення банків

Третій рівень безпеки діяльності банків небезпек та загроз БкБ організацію взаємодії з передбачає через Департамент моніторингу міжнародними СЗБ, ІНТЕРПОЛОМ та

правоохоронними системами інших держав в галузі протидії злочинам в банківській сфері.

Запропонована трьох рівнява СЗБ банків дозволяє комплексно протидіяти небезпекам і загрозам їх діяльності в умовах високої невизначеності процесів що відбуваються в світової та вітчизняної економіки в умовах фінансово-економічної кризи. Для впровадження цієї системи безпеки необхідно в першу чергу розробити ефективні механізми взаємодії між сьома її суб'єктами. Необхідно також чітко визначити завдання та правові основи їх виконання Департаментом моніторингу небезпек та загроз БкБ КМУ, суб'єктами правоохоронної системи України, власними системами безпеки банків. Особливу увагу слід звернути на налагодження тісних зв'язків з міжнародними СББ.

Висновки. Одним із основних пріоритетів ЕБ держави в умовах глобальної фінансової кризи є збалансований державний бюджет та накопичений банківський капітал України, який, за нашими розрахунками повинен включати всі фінансові ресурси, і, перш за все, національну та іноземну валюту, високоліквідні активи, які здатні оперативно перетворюватись у гроші, а також похідні від них фінансові інструменти (деривативи) та фондові інструменти, іншими словами, все що включається у фінансовий кругообіг і дає прибуток або додаткову вартість. В цьому контексті слід визначити, що загрози банківській безпеці України – це сукупність реальних чи потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у банківській сфері. Загрози ускладнюють саморегуляцію економіки та реалізацію фінансових інтересів, спричиняють вихід фінансових індикаторів за межі їх порогових значень. Завданням держави є виявлення фінансових загроз, визначення рівня їх небезпеки, реалізація адекватних заходів щодо запобігання та усунення загроз, а також негативних наслідків їхнього впливу. Відповідно, ЕБ банківської системи у значній мірі залежить від організації фінансової безпеки суб'єктів господарювання, яка може бути визначена як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємств, відображена в оптимальних значеннях фінансових показників прибутковості й

рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів виробництва, структури їх капіталів, норм дивідендних виплат по цінних паперах, а також їх курсової різниці, як синтетичного індикатора поточного фінансово-економічного стану і перспектив його інноваційно-інвестиційного та соціально-економічного розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджет-2010. Експертно-аналітична доповідь // за ред. д. е. н., проф. О. А. Кириченка. – К.: Дорадо-друк, 2009. – 48с.
2. «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» Постанова Верховної Ради України № 532-95-п від 18.07.1995 // Відомості ВР України. – № 10. – 1997. – С. 149-157.
3. «Про Стратегію Національної безпеки України» Указ Президента України № 105/2007 від 12.02.2007 р. // Стратегічна панорама. – 2007. – № 1. – С.5-12.
4. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 351.
5. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І.Барановський; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
6. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия/ И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. – 784 с.
7. Банківська система України: виміри глобальної фінансової кризи. Експертно-аналітична доповідь // Колектив авторів під ред. д. е. н., проф. О. А. Кириченка. – К.: Дорадо-друк, 2009. – 64 с.
8. Кириченко О.А., Мелесик С.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / Актуальні питання економіки. – 2009. – №8. – С.51-61.
9. Ковальчук А.Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 488 с.
10. Концепція економічної безпеки антикризового управління економікою України. – К.: УЕП «Крок», 2009. – 72 с.

Аннотація. В статті раскрыта сутність економічної безпеки держави України, рівень якої особливо заострилася в умовах світової фінансової кризи і передбачений, в першу чергу, такими факторами, як високий рівень зовнішнього боргу, загострення фінансової та іпотечної кризи, відтік капіталів, неефективна структура економіки, недостатня ефективність змін на ринку фінансових послуг в контексті вступлення в СОТ. Предложено заходи по модернізації банківської та бюджетної безпеки, як важливих складових економічної безпеки.

Ключевые слова: економічна безпека держави, фінансовий кризис, банківська безпека, бюджетна безпека, фінансові послуги.

Summary. In the article essence of economic security of the state of Ukraine is exposed the level of which

is especially sharpened in the conditions of world financial crisis and predefined, in the first turn, by such aspects, as a high level of external debt, sharpening of financial and mortgage crises, outflow of capital, uneffective structure of economy, insufficient efficiency of changes at the market of financial services in the context of entry to SOT. Measures are offered for modernizations of bank and budgetary safety, as important constituents of economic security.

Keywords: economic security of the state; financial crisis; bank safety; budgetary safety; financial services.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.

УДК 336.64

УСИЛЕНИЕ НЕРАВНОМЕРНОСТИ РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ КАК УГРОЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

*Клебанова Т.С., д.э.н., профессор,
Гурьянова Л.С., к.э.н., доцент (ХНЕУ)*

У статті розглядається механізм, що на основі методів багатомірного аналізу, економетричного й імітаційного моделювання, дає можливість оцінити ймовірність посилення нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів як погрози економічної безпеки та розробити фінансову регіональну політику, яка спрямована на згладжування регіональної соціально-економічного диференціації до безпечного рівня.

Ключові слова: *регіони, соціально-економічний розвиток, нерівномірність, погроза економічної безпеки, механізм, оцінка, аналіз, сценарій управління соціально-економічним розвитком регіонів, багатомірний аналіз, економетричне моделювання, імітаційне моделювання.*

Постановка задачі. Современный этап развития национальной экономики характеризуется структурными диспропорциями регионального развития, проявляющимися в несбалансированных темпах экономического роста групп регионов-доноров и регионов-реципиентов, несбалансированных темпах роста экономической и социальной сфер отдельных регионов. Следствием сложившейся ситуации является повышение чувствительности реагирования макроэкономических индикаторов на неблагоприятные изменения деловой активности на внешних рынках, связанные с циклической динамикой их развития. Для последней характерно изменение форм ее проявления (частоты и глубины кризисов) вследствие широкомасштабных интеграционных процессов и синхронизации циклического развития ряда национальных экономик, что приводит к ограничению возможностей сглаживания колебаний деловой активности отраслей циклического сектора. Таким образом, усиление межрегиональной социально-экономической дифференциации (СЭД) становится одной из угроз устойчивого функционирования и развития национальной экономики.

Устойчивая тенденция усиления

межрегиональной СЭД свидетельствует о снижении эффективности традиционных механизмов государственного регулирования регионального развития. В частности, применяемые финансовые механизмы выравнивания уровней СЭР регионов не приводят к ожидаемым результатам: регионы-доноры за счет сокращения ресурсного потенциала замедляют темпы экономического развития, а регионы, которые имеют статус «депрессивных», не имеют стимулов к снижению уровня дотационности.

В силу сказанного выше в системах регионального управления особое значение приобретает разработка эффективных финансовых механизмов регулирования регионального развития, назначением которых является устранение структурного кризиса в экономике и формирование смешанной модели экономического роста, предполагающей достижение таких пропорций в группах экспортно-ориентированных регионов и регионов, ориентированных на внутренний рынок, которые позволяли бы нивелировать неблагоприятные изменения внешнеэкономической конъюнктуры на динамику макроэкономических процессов.

Анализ последних исследований и